

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ІНДИВІДУАЛЬНОСТІ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ
ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА***Чайка Надія Михайлівна,**аспірант кафедри образотворчого мистецтва,**методики викладання і дизайну**РВНЗ «Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта)*

Постановка проблеми. Важливим моментом проблеми розвитку особистості вважається співвідношення всебічного гармонійного розвитку з формуванням особистісних якостей індивідуальності. Цей процес відбувається в результаті максимального розвитку переважної спрямованості здібностей, що визначають зміст діяльності.

Для організації підготовки майбутнього викладача важливий облік всіх компонентів сфери педагогічної діяльності: виконання завдань учнями та її методичну оснащеність, організація виховної взаємодії, наукову роботу і оволодіння її методикою. У процесі цієї діяльності у студентів формуються педагогічні вміння та навички, педагогічна свідомість і професійні якості особистості, а також творче мислення, індивідуальний стиль викладача, науковий підхід до його формування.

Сутністю цього розвитку є мотивація професії, розкриття його творчого потенціалу. Як елементи цього необхідно застосування способів методичних дій: логіка підготовки занять; вміння вибирати потрібну і якісну інформацію; вміння організувати самостійну роботу; створення сприятливих педагогічних умов для розвитку творчого мислення; вміння творчо застосовувати професійні методичні прийоми.

Аналіз досліджень і публікацій. Законодавство України про вищу освіту (Конституція України, Закони України "Про освіту", "Про вищу освіту", Національна доктрина розвитку освіти України в XXI ст.) вважає за необхідне введення в освітній процес прогресивних освітніх технологій, спрямованих на формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя [2; 3]. Цей розвиток передбачає створення певних педагогічних умов, що дозволяють формувати такі якості творчої особистості, як емоційна стійкість, сила нервової системи, відкритість до соціальних контактів, екстернальність в області сімейних відносин, спостережливість, незалежність, безпосередність поведінки.

Як інтелектуально-мотиваційну ініціативність розглядає Д. Богоявленська творчу обдарованість. Їй розроблені методики "креативного поля". Шляхом експерименту Д. Богоявленська робить висновок про віковому розвитку творчих здібностей, де перший яскравий сплеск їх прояву відбувається в 10 років, другий - в юнацькому віці [1, С.15-20].

М. Холодна вивчила інтелектуальну обдарованість у зв'язку з обдарованістю творчої. При систематизації цих знань виділяються терміни "обдарованість", "творчість" і "креативність" [7, С.1-10].

Результати дослідження Е. Алфеева дозволили зробити висновок, що саморозвиток особистості допомагає розвитку обдарованості. К. Роджерс говорив, що необхідно створювати умови для виявлення внутрішніх можливостей людини [6, С.162-167].

Метою даної статті є створення педагогічних умов формування індивідуальності майбутнього викладача образотворчого мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Досягти успіху в підготовці майбутніх викладачів образотворчого мистецтва можливе за умови виконання своїх функцій педагогічним колективом і творчо підготовленим заняттям з малюнку, живопису, композиції. Головним чинником усієї системи, основний суб'єктом навчально-виховного процесу, є викладач. Від його професійної майстерності і знань залежить ефективність вирішення низки проблем навчання і виховання.

Психічні якості людини допомагають відрізнити його від будь-якого іншого своїми думками, вчинками, діями, відносинами, поглядами. Але, існують такі поняття, як єдність суспільних моральних, правових вимог, вплив оточення. Це простежується в побудові навчального процесу за єдиними навчальними програмами, у традиційному підході до організації занять, без індивідуального підходу до вчителів, без інформації про рівень розвитку психіки кожного педагога.

Це актуалізує необхідність звернення спеціальної уваги на індивідуальність учителя як на одну з найважливіших завдань вищої освіти. Вплив на процес формування індивідуальності викладача надає становище в суспільстві, його обов'язки і функції у вищому навчальному закладі. Індивідуальність учителя виявляється з урахуванням різного рівня розвитку інтелектуальної, предметно-практичної та мотиваційної сфер в навчальних ситуаціях, його індивідуальних особливостей, рівнів мотивації.

Мотивами виступають придбання бази знань, умінь і навичок, отримання диплома, початок трудової діяльності. Мотиви вибору професії також впливають на навчальну діяльність. Дуже важливо вміння керувати своїми емоційними станами.

У процесі діяльності емоції стають невід'ємним компонентом і активно впливають як її регулятор (О. Леонтьєв, А. Маркова, А. Орлов). Негативні емоції плюс невизначеність мотивів приводять до низького рівня розвитку механізмів саморегуляції [6, С.220-234].

Переважання змагального і пізнавального мотивів з одночасною мобілізацією зусиль допомагають саморегуляції майбутніх викладачів. Успішною буде така навчальна діяльність, яка включає взаємозв'язок пізнавальних і професійних мотивів. Професійна діяльність майбутнього викладача вимагає від нього реалізації продуктивного мислення, обміну підсумками діяльності, спільні інтереси, взаємодії і спілкування, пізнавальні мотиви. Ця система мотивів допомагає перебувати мотиваційну сферу для стійкої успішності.

Творчу майстерність викладача складається з умінь грамотно організувати і реалізувати навчальний процес, знати і володіти сучасними методами і технологіями, мати широкий кругозір, мати здатність вдосконалюватися. Інтегрований підхід до вивчення мистецтва вимагає активної діяльності художнього мислення - уяви, інтуїції.

Метою викладання спеціальних дисциплін у сфері художньої освіти є, розвиток різних творчих здібностей майбутнього викладача, розширення кругозору, формування обдуманого позиції в мистецтві і виховання естетичних якостей. Інтеграція у вивченні мистецтва розглядається і як форма організації занять, педагогічна технологія [4, С.5-11].

Художньо-педагогічною спрямованістю Л. Малинська вважає стійке позитивне настрої майбутнього фахівця до своєї професії, знання особливостей роботи в галузі образотворчого мистецтва. Формування цих якостей в процесі навчання здійснюється в гармонійному поєднанні загальної спрямованості з художньо-педагогічної, від індивідуальних особливостей, від активності в практичній професійній діяльності [5, С.118-124].

Підготовка майбутнього фахівця в процесі занять малюнком, живописом, композицією впливає на пізнавальну, комунікативну, творчу, конструктивну, організаторську діяльність студента.

Завдання студентам даються диференційовано (відповідно до вимог принципу доступності), але трохи з завищенням вимог, а також можливі індивідуальний інструктаж, бесіди і консультації. Для реалізації завдань необхідний наступний

склад компонентів: придбання нових видів інформації та досвіду діяльності в галузі образотворчого мистецтва; наявність минулого досвіду студента; розвиток наступних індивідуальних здібностей: естетичне сприйняття і спостереження дійсності; генерування нових ідей, образів; варіативної рішення композиційних пошуків, образотворчих засобів і технологій.

Досвід практичної діяльності сприяє формуванню педагогічної культури; творчого мислення, індивідуального стилю викладання, дослідницького підходу до неї. Навчання та виховання майбутнього викладача в пліні практики відбувається постійно: спостереження занять, бесіди педагога з учнями в різних ситуаціях, проведення занять, присутність і аналіз занять педагогів або однокурсників, самоаналіз.

У процесі проходження практики студенти бачать необхідність у самоосвіті та самовихованні, з причини відсутності наявних професійних знань і досвіду. Він вчиться мислити і вирішувати проблеми як педагог. Формуванню індивідуальних творчих здібностей майбутнього викладача допомагає комплекс короточасних і тривалих завдань, що реалізуються на практиці. У них більш глибоко розкривається зміст теоретичних знань, що допомагає виявити індивідуальний стиль педагогічної діяльності.

У ході спостережень за проведенням занять у процесі вивчення методики викладання образотворчого мистецтва студенти вчать аналізувати зміст навчально-виховної діяльності в психологічному, дидактичному, методичному напрямі з урахуванням сучасних вимог, оцінювати підбір форм, методів і засобів навчання і виховання, аналізують результати засвоєння учнями програмного матеріалу, рівень їх розвитку.

Надалі студенти напружують свої методи, прийоми, засоби проведення занять, навички організації пізнавальної діяльності учнів відповідно до їхніх віку та індивідуальним особливостям.

Майбутні викладачі планують, розробляють конспекти занять, готують наочні посібники, дидактичний матеріал, виробляють самоаналіз і самооцінку результатів своєї діяльності оцінюють роботу однокурсників.

Визначення мети заняття, прогнозування можливих помилок в учнів, підборі і розробці вправ, організації діяльності можна використовувати логічні зв'язки, в яких вказується певні знання для вирішення даного завдання.

Підготувати заняття допомагають різного виду пам'ятки, схеми аналізу занять, рекомендації з аналізу діяльності викладачів, по роботі з учнями. Для розвитку активності на заняттях розробляються завдання, що призводять до самостійного відкриття, придбання нових знань, розвитку уяви. Для цього необхідно використання завдань розвиваючого, проблемного характеру, проведення нестандартних типів занять.

Створення бази педагогічної діяльності, що складається в добірці дидактичних ігор, кросвордів, завдань у віршованій формі, завдань логічного характеру, тематичні картки, зразки наочних посібників, конспекти уроків образотворчого мистецтва, відеоматеріалу, презентацій по традиційним і альтернативним системам навчання допомагає студентам в роботі на переддипломній практиці і в майбутньої самостійної діяльності.

Одним з важливих компонентів педагогічної практики є особливі комунікативні умови: передача зацікавленості тим, що відбувається, здивування і радість в спілкуванні, постійна фіксація успіху, підтримка в будь-яких спробах відповідей і участь в бесіді.

Застосування рекомендацій щодо становлення індивідуального стилю педагогічної діяльності, за особистісно-орієнтованої роботи з учнями допомагає у здійсненні майбутнім викладачем дослідницької експериментальної діяльності, мотивувати свою професійну значущість.

Система художнього та педагогічного майстерності викладача розглядається цілісно для досягнення цілей щодо підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва. У процесі реалізації навчання і виховання студентів, викладач повинен володіти великим обсягом художньо-педагогічних знань і вмінь, вміння керувати, організовувати навчання у професійній художньо-творчій спрямованості. Заняття малюнком, живописом, композицією у вищому навчальному закладі переслідують мету формування індивідуальності майбутнього викладача образотворчого мистецтва з високими психолого-педагогічними і методичними професійними знаннями. Найбільш успішно дидактичні і виховні завдання вирішуються за умови проведення навчально-творчих занять, де відбувається взаємодія відповідно до цілей їх діяльності. Активна творча робота педагога передбачає виникнення у студентів мотивів до активізації навчальної та творчої діяльності, в якій більш повно засвоюються знання, виробляються уміння і навички, які допомагають в майбутньому вирішувати складні проблеми навчання і виховання. Отже, взаємодія викладача і студентів у процесі вивчення спеціальних дисциплін створюють благоприємні умови професійного формування майбутніх викладачів образотворчого мистецтва.

Висновки. Навчальна діяльність, що формує творчу індивідуальність майбутніх викладачів образотворчого мистецтва, припускає кардинальна зміна педагогічних умов. Актуальність дослідження зумовлена недостатньою розробленістю формування індивідуальної творчості в процесі вивчення фахових дисциплін. Для якісної реалізації цього значну роль відіграє рівень формування творчої індивідуальності викладачів. На підставі критеріїв і показників готовності учителів образотворчого мистецтва характеризуються рівні їх фахової підготовки в процесі вивчення спеціальних дисциплін образотворчого мистецтва, визначаються і обґрунтовуються педагогічні умови підвищення її ефективності, реалізація особистісно-орієнтованого підходу. У подальших дослідженнях можлива розробка нових моделей навчання та виховання з орієнтацією кожного студента на формування своєї творчої індивідуальності.

Резюме. У статті розкрито проблема формування творчої індивідуальності майбутнього викладача образотворчого мистецтва. Творчу особистість може розвинути тільки що відбулася індивідуальність. Чим активніше здатності в самореалізації самого викладача, тим вище рівень творчого розвитку його вихованців. Для цього процесу потрібна наявність таких особистісних якостей: адекватність самооцінки та рівня домагань, цілеспрямованість, наполегливість, працьовитість, скромність, спостережливість, контактність. Формування творчих здібностей майбутніх викладачів образотворчого мистецтва визначається системою і взаємозв'язком мотиваційного, змістового та процесуального компонентів. **Ключові слова:** формування творчої індивідуальності, особистісні якості, система мотивів, змістовний і процесуальний компоненти, художньо-педагогічне майстерність.

Резюме. В статье раскрыта проблема формирования творческой индивидуальности будущего преподавателя изобразительного искусства. Творческую личность может развить только состоявшаяся индивидуальность. Чем активнее способности в самореализации самого преподавателя, тем выше уровень творческого развития его воспитанников. Для этого процесса необходимо наличие таких личностных качеств: адекватность самооценки и уровня притязаний, целеустремленность, настойчивость, трудолюбие, скромность, наблюдательность, контактность. Формирование творческих способностей будущих преподавателей изобразительного искусства определяется системой и взаимосвязью мотивационного, содержательного и процессуального компонентов. **Ключевые слова:** формирование творческой индивидуальности, личностные качества, система мотивов, содержательный и процессуальный компоненты, художественно-педагогическое мастерство.

Summary. The article presents the problem of forming a creative individuality of a future teacher of Fine Arts. Creative personality may be developed only by a self-sufficient individuality. The more developed the teacher's capacity for self-realization is, the higher is his pupils' creative level. This process needs the following personal qualities: adequate self-esteem and ambitions, commitment, perseverance, industriousness, modesty, keenness of observation, availability. Forming creative capacities of future teachers of Fine Arts is defined by a specific system and complicated relationships between motivational, contents and procedural elements. **Keywords:** forming a creative individuality, personal qualities, system of motives, procedural and contents elements, creative skills in teaching.

Література

1. Богоявленська Д. Б. Психологія творчих здібностей./ За ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики, - Житомир.: Рута, 2006, - 320 с.
2. Закон України "Про вищу освіту"
3. Закон України "Про освіту"
4. Ляхова К. А. Творча особистість учителя як умова розвитку творчих здібностей молодших школярів у навчальній і пізнавальній діяльності Матеріал з PSYH.KIEV.UA - Вісник психології і соціальної педагогіки. psyh.kiev.ua/
5. Малинська Л. Л. Підготовка студентів ХГФ до керівництва художньо-творчою діяльністю учнів в освітньому процесі / Л. Л. Малинська, Е. Е. Пурик // Соціально-гуманітарні знання. - 2009. - № 7. - С.118 - 124.
6. Орлов Ю. М. Сходження до індивідуальності. Книга для вчителя./ Ю. М. Орлов, - М.: Просвещение, 1991. - 287 с.
7. Холодна М. А. Психологія інтелекту: парадокси дослідження. / М. А. Холодна, - М.; Томськ: ІП РАН, 1997, журнал. - Київ: СОЦИС: Практична психологія та соціальна робота, 2006. N 10. - С.1-10